

**Carolus M. Romanorum Imperator, Et Francorum Rex,
Romano-Catholicus, Libris IV. Explicatus, Et Vindicatus**

Schaten, Nicolaus

Nevhsii, 1674

Cap. 10. Carolus M. cultu religioso, & invocatione Sanctos coluit.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-99067](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-99067)

nem Sanctorum. Concilia & Patres quos stiti, omnes ante S. Gregorium vixerunt, & scripserunt. Hic si tuo iudicio standum sit, omnes illi Patres, Græci & Latini, hagiolatricæ, & idololatricæ condemnandi sunt. Imò verò, quare ex tanto numero Patrum tu nullum producis, nisi ut per imposturam fallas populum, & lectorem tuorum librorum? tantum obscura quædam SS. Patrum testimonia adfers, in quibus Patres agunt de adoratione per latræ, quæ soli Deo debetur. Et quis Catholicorum id negat? Magdenburgenses vestri cum clarissima hæc testimonia non ignorarent, ad aliam fraudem conversi, respondent: Patres errasse, & à maligno spiritu abductos miscuisse hunc errorem scriptis suis. Sed illud haud minus impudens mendacium est: quando illi uno consensu id tradiderunt, quod in tota Ecclesia frequentabatur. Quare ut S. Augustinus dixit: *Insolentissima est insania, disputare an faciendum sit, quod universa servat Ecclesia.* Secundum hanc regulam pronuntiat Concilium Tridentinum de cultu & invocatione Sanctorum sess. 25. *Mandat Sancta Synodus Episcopis, & ceteris docendi munus curamque sustinentibus, ut juxta Catholica, & Apostolica Ecclesia usum, à primævis Christianæ religionis temporibus receptum, sanctorumque Patrum consensionem, & sacrorum Conciliorum decreta, imprimis de sanctorum intercessione, invocatione, Reliquiarum honore, & legitimo imaginum usu fideles diligenter instruant: docentes eos, Sanctos una cum Christo regnantes orationes suas pro hominibus Deo offerre bonum atque utile esse suppliciter eos invocare. Et quæ in hanc rem pluribus docet Concilium.*

C A P V T X.

*Carolus Magnus cultu religioso, et invocatione
Sanctos coluit.*

Carolum Magnum ut nobis persuadeat adversarius, damnaſſe cultum, & invocationem Sanctorum, adducit duo testimonia ex libris de imaginibus, quorum primum ex lib. 2. sic habet:

KKKK 3

Angeli

Angeli sive homines minimè adorandi sunt, salvâ adoratione, quæ caritatis & saluationis officio exhibetur. Alterum est ex lib 4. c. 23. his verbis: Adoratur Deus, sed non osculatur: Venerantur Sancti, qui è saculo cum triumphis meritorum migraverunt, sed nec adorari debent cultu divino, nec osculari. At nihil ex his testimonijs conficis, seu quòd pseudo-Carolini libri sint, & hæreticorum, ut suprà commonstratum est, à quibus hæses vestras emendicare necessum habetis, relictis tot Conciliorum, & Patrum sententijs: seu quòd de cultu patriæ agant hæc citata loca, quem Sanctis abnegant, uti & Catholici faciunt. Sanè si Carolini libri essent, Carolus verbis & factis sibi contradiceret, ut nunc ostendam: nisi nos omnes historiarum scriptores, fasti Episcoporum, & monumenta antiquitatis fallant. Unum hîc interim prius quæro à te. Librorum horum auctor, citato à te testimonio dicit: Sanctos venerandos esse, eosque qui è saculo cum meritorum triumphis emigrarunt. Agnoscisne hîc merita Sanctorum, & bonorum operum? id si facis, Lutheranus non es. Asinus aliquando, ut in apologo est, leonis exuvias induit, cæteris animalibus terrori futurus, sed longas illas aures tegere non potuit: ita tibi hîc evenit. Sed his omisiss

Dicimus, Carolum Magnum omni cultu religioso, & invocatione, Sanctos per omnem vitam veneratum, & persecutum esse, votis nimirum, oblationibus ad altare, bonorum donationibus, peregrinationibus, templis & altaribus erectis, festis diebus institutis, sacrificiorum commemoratione, ac demum invocatione. Inter Sanctos verò post Christum, coluit Carolus Magnus in primis *B. Virginem MARIAM, JESU CHRISTI Matrem*, inter Apostolos *B. Petrum & Paulum*, deinde Martyres, reliquosque Sanctos. Singula nunc probemus.

I. Coluit Sanctos votis, oblationibus, & peregrinationibus. Ita enim Eginardus: *Colebat præ cæteris sacris & venerabilibus locis, apud Romam Ecclesiam beati Petri Apostoli, in cujus donaria magna vis pecunie, tam auri quàm argenti, nec non & gemmarum ab illo congesta est. Rursum Eginardus: Ecclesia Sancti Petri non solum per illum tuta, ac defensa, sed etiam suis opibus præ omnibus Ecclesijs ornata & ditata est à Carolo. Rursum: Quam cum tantum penderet, quater Romam votorum solvendorum, ac supplicandi causâ profectus est. Habes hic ex fidelissimo Scriptore vota S. Petro facta, oblationes, devotionesque sacras, & peregrinationem ad li-*
mina

mina Apostolorum, qui actus sunt cultus religiosi. De hac quaternâ peregrinatione, votisque à Carolo persolutis, consentiunt Annales Francorum, ac ceteri Scriptores: uti hæc lib. I. c. 2. à nobis ad suos annos relata sunt, & multis ab Anastasio in vita Hadriani, & Leonis Pontificum referuntur. De his votis ad limina Apostolorum, ita Hadrianus quoque Epistola 5. ad Carolum Magnum: intellexisse enim se ait, *quod Domino protegente, remeantes vos à Saxonia, mox & de presenti Italia, vel ad limina protectoris vestri B. Apostolorum principis, ad implenda quæ polliciti estis, properare desideretis.* Haud dubium, quin de Saxonia, & Episcopatibus Saxoniarum offerendis hæc scribat Pontifex. Quibus accedit Luitprandus in Hadriano, (non ille Ticinensis, sed ex eadem ætate vetus, & Germanus scriptor,) ejus testimonio habemus oblatam non modo Romæ, ex concepto voto, ad altare D. Petri Ecclesiam Osnabrugensem, sed & totam Saxoniam, quod post Deum patrocínio D. Petri Saxones debellandos susceperat. Inde primi nobiles illi Episcopatus per Saxoniam fundati à Carolo, dotatique regali magnificentia, quos hæresis primùm vestra profanavit, Carolumque voti irritum fecit. Ut verè dixerit Hieronymus lib. 7. in Isaiam: *Neminem esse tam impium, quem hæreticus impietate non vincat.*

II. Carolus Magnus Sanctos honoravit, coluitque templis, & altaribus in eorum honorem exstructis dedicatisque, tum etiam Sacrificij Missæ commemoratione: id cum primis manifestum est ex magnificâ Basilicâ, quam Aquisgrani in honorem Beatissimæ Virginis extruxit, uti hæc hodie dum spectatur, opus regium admirandumque. Ita enim Eginardus in vita Caroli: *Inter opera præcipua ferè non immerito videri possunt basilica, sanctæ Dei Genitrici Aquisgrani opere mirabili constructa.*
2. Hunc in modum Carolus, omnes Basilicas per Saxoniam quas cum primis Episcopis introductis, & cum Episcopatibus fundatis construxit, in honorem simul Sanctorum consecrari voluit, ut sub eorum simul patrocínio Ecclesiam commendaret. Primam enim, quam condidit, Basilicam Osnaburgi, S. Petro & Crispino & Crispiniano Martyribus consecrari voluit. Ita enim ipse Carolus in diplomate Osnabrugensi, quod ex autographo Caroli Magni subscripto integrè dedit Ferdinandus Princeps & Episcopus notter: *Notum sit omnibus Sanctæ Dei Ecclesiæ fidelibus nostrisque, presentibus scilicet & futuris: qualiter nos ob nostræ mercedis*
augmentum

augmentum, Wihoni Osnabrugensi Episcopo suaeque Ecclesiae, quam nos primam omnium in Saxonia in honore Sancti Petri principis Apostolorum, & Sanctorum Martyrum Crispini & Crispiniani construximus. Idem repetit iisdem propè verbis in altero diplomate. Utrumque leges in Monumentis Paderbornensibus: ex quo simul disces bonorum operum merita, quando mercedis augmentum legis. Quam deinde Bremæ construxit Ecclesiam primam, eam Christo & S. Petro consecravit, quod rursus ex diplomate Carolino constat, in quo Carolus: Septentrionalem illius partem pro Christo & Apostolorum suorum Principi Petro, pro gratiarum actione devotè obtulimus, & in loco Bremon vocato super flumen Wirram, Ecclesiam & Episcopalem statuimus Cathedralam. Quam præterea Verdæ construxit Ecclesiam B. Virgini consecravit. Ita enim diploma ejus Ecclesiae: Quandam Aquilonarem illius partem Domino nostro Jesu Christo, & Sanctissima ejus Genitrici devotissime obtulimus, & in loco Farduin vocato super Aleram fluvium, in pago qui dicitur Sturm, Ecclesiam & Cathedralam Episcopalem statuimus. Paderbornæ quam primo erexit Ecclesiam, eam B. Virgini & S. Kiliano Martyri dedicavit, Monasterij D. Paulo, Mindæ B. Virgini, Halberstadij (quæ primò in Osterwick constitit) D. Stephano Martyri, Hildesij B. Virgini: aut certè id à Ludovico filio factum est, postquam Carolus eam Ecclesiam in Eltzen ad Lenam fluvium cœperat: Montem Martis & Ecclesiam istic cœptam D. Petro consecravit, quod Leonis Pontificis diploma testatur. Inde in hodiernum diem octo hæ Ecclesiae uti à Carolo Magno conditæ sunt, hosce eosdem Sanctos, suos patronos retinent ac colunt: uti id ex fastis singulorum confirmatur. Nihil jam attinet de altaribus memorare: Nulla enim harum Ecclesiarum, quæ non complura altaria in honorem diversorum Sanctorum consecrata à Carolo Magno referat: quemadmodum Crypta Paderbornæ à Leone Pontifice, præsentè Carolo, unà cum altari D. Stephano dicata est. Longum referre templa, sacella, & altaria, quæ vel Ultrajecti in honorem S. Thomæ ante Carolum Magnum à Francorum Regibus, vel alibi per Saxoniam, & Germaniam post à Leone Pontifice, & præsentè Carolo Divis simul consecrata sunt. Quot exinde templa sub Ludovico Pio, & alijs Francorum Imperatoribus, ac Regibus, diversis Sanctis consecrata? ne quid memorem de Ecclesijs Episcopatum, & Cœnobiorum, per totam Franciam ante Carolum Magnum à Franco-

Francorum Regibus Sanctis consecratis, ex quo D. Dionysius, Maternus, Eucharis, Martialis, & post illos D. Martinus, Remigius, alijque Martyrum, & sanctorum Episcoporum, vel ab ipso Apostolorum avo, vel ab exordio Christianae religionis per Franciam publicè coli cceperunt: ne hujus cultus initia (ut fallacissimè facis) ad sextum, vel septimum saeculum nobis referas. Quo in genere, aut te mentiri, aut omnes Franciae annales, & historicos, monumentaque nos fallere necesse est.

III. Neque hic cultus (ut tu somnias) civilis fuit, sed religiosus, per *duliam* exhibitus: nec enim Regibus, & Principibus consecrantur à Christianis templa & altaria, sed Deo, ut *Auctori*, & supremo *Largitori* bonorum: Divis verò, ut *patronis* & *intercessoribus* apud Deum. Par hinc ratio est de sacrificijs: legis enim in Capitularibus Caroli Magni lib. 2. cap. 18. *Missam S. Martini*, lib. eodem cap. 20. *Missam S. Andrea*, lib. Capitularium 3. c. 23. & lib. 5. *Missam S. Joannis*. De his præclare S. Augustinus lib. 20. contra Faustum Manichæum cap. 21. *Populus Christianus memorias Martyrum religiosâ*, non civili, *solemnitate concelebrat, & ad excitandam imitationem, & ut meritis eorum consecretur, atque orationibus adjuvetur*: ita tamen, ut nulli Martyrum, sed ipsi Deo Martyrum, quamvis in memorias Martyrum constituamus altaria. Quis enim *Anistitum* in locis Sanctorum corporum assistens altari, aliquando dixit: *Offerimus tibi Petre, aut Paule, aut Cypriane?* sed quod offertur, Deo offertur, qui Martyres coronavit, apud memorias eorum, quos coronavit. Et mox: *Colimus ergo Martyres eo cultu dilectionis & societatis, quo & in hac vita coluntur Sancti Dei homines*, nempe propter excellentiam gratiæ & sanctitatis, qui cultus denuò civilis non est, sed religiosus *dulix*. Inde rursum subdit Augustinus: *At illo cultu qui Græcè latrîa dicitur, Latine uno verbo dici non potest, cum sit quædam propriè divinitati debita servitus, nec colimus, nec colendum dicimus, nisi unum Deum. Cum autem ad hunc cultum pertineat oblatio sacrificij, unde idololatria dicitur, eorum etiam qui hæc idolis exhibent: nullo modo tale aliquid offerimus, aut offerendum precipimus, vel cuiquam Martyri, vel cuiquam Sanctæ animæ, vel cuiquam Angelo. Quid planius ad vestras hæreses, vel ad vestras cavillationes, vel somnia dici poterat?* dum enim dicit Martyres, & Sanctos coli *religioso cultu*, & non *latrîâ*, consequens est cultu à civili distincto coli: cum *civilis cultus* à religioso formaliter distinctus sit. Eadem repetit exponit

LLLL

que

que planius S. Augustinus lib. 8. de Civit. Dei c. 27. *Quoniam, inquit, nec nos eisdem Martyribus templa, Sacerdotia, sacra, & sacrificia constituimus, quoniam non ipsi, sed Deus eorum, nobis est Deus.* Explicat deinde, ut supra, quo fine, ritu, cultuque hæc Martyribus, & Sanctis exhibeantur. Eadem tractat lib. 22. de Civit. Dei c. 10. Ut cæcus sit, qui hæc non videat. Sed tanta vestra est vel malitia, vel infania, ut aut videre non libeat, aut non liceat.

IV. Carolus Magnus Sanctos coluit festis diebus ab Ecclesia institutis. Capitularium lib. 2. c. 35. sic præscribitur: *Festos dies in anno celebrare sanximus: hoc est, Diem Dominicum Pasche: simili modo totam hebdomadam illam observare decrevimus. Diem Ascensionis pleniter celebrare, in Pentecoste similiter ut in Pascha: in Natali Apostolorum Petri & Pauli diem unum, Nativitatem S. Joannis Baptiste, Assumptionem S. Mariae, Dedicationem S. Michaelis, Natalem S. Remigij, S. Martini, S. Andree, in Natali Domini dies IIII. Octavam Domini, Epiphaniam Domini, Purificationem S. Mariae, & illas festivitates Martyrum, vel Confessorum observare decrevimus, quorum in unaquaque Parochia Sancta corpora requiescunt.* Eadem leges lib. 1. Capitularium cap. 164. & lib. 6. c. 186. *Diem Dominicum cum reverentia colite.* Et præter hunc præscribuntur festi dies, ut supra diximus, etiam Assumptio B. Mariæ. Similiter in Additione I. Ludovici Pij ad lib. 7. Capitularium tit. 46. sanciantur iidem dies festi, unâ cum Assumptione B. Mariæ, & festis Apostolorum, & S. Laurentij. Hos quoque festos dies præscribit Concilium Moguntinum can. 36. additque *templi Dedicationem*, quæ sub patrocinio Sancti plerumque instituitur. Quare, ut ex his quoque festis Sanctorum diebus, cultus religiosus Sanctorum conficiatur, nemo non intelligit: nam et si Natalitia Regum & Principum celebrentur, dum vivunt: cui tamen unquam is cultus sacer delatus, ut per eos patrocinia apud Deum quarantur? quibus ipsi non minùs, quàm cæteri mortales indigent. Alius hic ritus, alius fructus, alius finis. Quemadmodum Augustinus in psalm. 88. con. 2. *Natalitia Sanctorum cum sobrietate celebrate, ut imitemur eos, qui nos præcesserunt, & gaudeant de vobis, qui orant pro vobis.*

V. Carolus Magnus ipso cultu religioso invocavit Sanctos orando, precandoque eorum intercessionem apud Deum: quod cum ex ijs quæ diximus clarum sit, tum ipse Carolus palàm profiteretur Capitularium

rium lib. 7. cap. 188, quo dum sancit, ne bona Ecclesiæ auferantur vel permittantur laicis, *Satius, inquit, est nobis, regnum non habere terrenum, quam æternum perdere: plus verò me credo Deum posse per Sanctorum suorum merita adjuvare, quam per omnem militiam secularem.* Quid ex tanta fiducia Carolus non precatus per Sanctos? sed hic invocandi modus multo testatior ex Litanij Sanctorum, in quibus post Christum invocantur Angeli, B. Virgo, Apostoli, Martyres, Confessores, Virgines, omnesque Sancti, tanquam in Choros suos compositi: de quibus ita Carolus Capitularium lib. 5. cap. 85. *Placuit ut Litania major observanda sit à cunctis Christianis diebus tribus.* Lib. 6. cap. 74. *Litania major more Romano ab omnibus VII. Calendas Maij celebretur.* Eadem habes in Concilio Moguntino can. 33. additurque: *sicut legendo reperimus, & sicut sancti Patres nostri instituerunt.* Quam in rem citat Bellarminus Concilium Toletanum V. & VI. Gerundense, Braccarense II. Aurelianense, quibus adde Cloveshovense in Anglia, quod ad Gregorium Magnum, & Augustinum Angliæ Apostolum Litanias refert. Quin ipse Carolus Magnus obtentâ adversus Ungaros victoriâ, ad Fastradam Reginam scribit, se tribus diebus Litanias fecisse, Tom. 18. Concil. Regiorum. Ita Hadrianus Epistolâ 8. ad Carolum Magnum scribit, gratulaturque de Saxonibus subactis, atque ad Christi cultum & Baptismum perductis, triduanasque Litanias, ut Carolus Magnus optabat, eo nomine se indixisse significat. Nihil certiùs sub Gregorij Magni tempora, quam hic orandi modus, ex quo Catholici religiosum cultum ostendunt diversum à latriæ cultu. Nam quando attribuitur Sanctis, quod Deo attribui non potest, non intervenit idololatria, ut hæretici calumniantur: id verò hic agitur; ergo nulla hic idololatria intervenit. Nam ad Sanctos dirigitur invocatio, ut orent pro nobis, id verò Deo non attribuitur. Hinc mutato orandi modo dicimus: *Pater de celis Deus, miserere nobis: Fili Redemptor mundi Deus, miserere nobis. Fili Redemptor mundi Deus, miserere nobis. Spiritus sancte Deus, miserere nobis. Sancta Trinitas unus Deus, miserere nobis.* Mox ad B. Virginem, & ceteros Sanctos dicimus: *Ora pro nobis.* Quo constat, non aliter quam intercessores apud Deum invocari. Nam etsi Christus *advocatus sit pro nobis apud Patrem*, i. Joan 2. qui *pro nobis interpellat*, is tamen ut Mediator *advocatus est per substantiam.* De quo pluribus Theologi, & interpretes.

L L L L 2

Objicit

Objicit Nifanius: Litaniæ, quibus modò Sanctos invocant Catholici, prorsus non conveniunt cum antiquis Litanijis, nec eam *consonantiam* Pontifices probare possunt. Sed quomodo tu probas *dissonantiam*? Audio te hæc dicere, sed nihil adferre in medium quo id ostendas. Solet nobis passim objici Litania, quam *Goldastus Calvinista* Tom. 2. Antiquit. Alemannicarum primùm produxit, sive *confinxit*: sed quo sensu hujusmodi precationum formulæ, sicubi inveniuntur, intelligendæ sint, eruditè docuit Bellarminus *lib. 1. cap. 17. de Sanctis*. Circumfertur etiam à vobis alia Litania, quam *Chemnitius* 3. parte examinis Concil. Trident. in cœnobio Corbejæ novæ ad Visurgim in vetusto codice à se inventam scribit, ex eoque *Meibomius* in notis ad Chronicon Corbejense repetit, monetque *de hac eadem Litania Joannis Letzneri Chronicon de Vita Ludovici Pij Imp. ab exemplari Chemnitij nonnihil variare*. Immo Letznerus eandem Litaniam alibi à *Bavone primo*, alibi à *secundo* hujus nominis Abbate Corbejensi compositam, in Chronico Corbejensi cap. XII. & Vita Ludovici Pij cap. XXIII. aliter, atque aliter exhibet. Verum *mentita est iniquitas sibi*. Nam retulit mihi Adolphus Overham Ordinis D. Benedicti Sacerdos, Corbejensium antiquitatum non indiligens investigator, nusquam Corbejæ reperiri illam sive Letzneri, sive Chemnitij *supposititiam Litaniam*: aliam verò communicavit mecum, in antiquis membranis Corbejensibus à se repertam, longè vetustiore: quam ad fraudem interpolatorum relegendam, Sanctorumque *invocationem* adstruendam, hîc integrè, sicut in hanc diem Corbejæ extat, descripsimus.

<i>Exaudi Deus,</i>	<i>R.</i>	<i>Voces nostras.</i>
<i>Exaudi Christe,</i>		<i>Miserere nobis.</i>
<i>Exaudi Deus,</i>		<i>Voces nostras.</i>
<i>Sancte Sanctorum Deus,</i>		<i>Miserere nobis.</i>
<i>Sancta Dei genitrix,</i>		<i>Intercede pro nobis.</i>
<i>Sancte Michahel,</i>		<i>Intercede pro nobis.</i>
<i>Sancte Gabrihel,</i>		<i>Intercede pro nobis.</i>
<i>Sancte Raphahel,</i>		<i>Intercede pro nobis.</i>
<i>Sancte Petre,</i>		<i>Intercede pro nobis.</i>

Sancte

<i>Sancte Paule,</i>	<i>Intercede pro nobis.</i>
<i>Sancte Andrea,</i>	<i>Intercede pro nobis.</i>
<i>Sancte Iohannes,</i>	<i>Intercede pro nobis.</i>
<i>Sancte Iacobe,</i>	<i>Intercede pro nobis.</i>
<i>Sancte Taddae,</i>	<i>Intercede pro nobis.</i>
<i>Sancte Laurenti,</i>	<i>Intercede pro nobis.</i>
<i>Sancte Gervasi,</i>	<i>Intercede pro nobis.</i>
<i>Sancte Protasi,</i>	<i>Intercede pro nobis.</i>
<i>Sancte Nazari,</i>	<i>Intercede pro nobis.</i>
<i>Sancte Celse,</i>	<i>Intercede pro nobis.</i>
<i>Sancte Cosma,</i>	<i>Intercede pro nobis.</i>
<i>Sancte Damiane,</i>	<i>Intercede pro nobis.</i>
<i>Sancte Domnine,</i>	<i>Intercede pro nobis.</i>
<i>Sancte Pancrati,</i>	<i>Intercede pro nobis.</i>
<i>Sancte Valentine,</i>	<i>Intercede pro nobis.</i>
<i>Sancte Martine,</i>	<i>Intercede pro nobis.</i>
<i>Sancte Augustine,</i>	<i>Intercede pro nobis.</i>
<i>Sancte Columbane,</i>	<i>Intercede pro nobis.</i>
<i>Sancte Audoine,</i>	<i>Intercede pro nobis.</i>
<i>Sancte Aper,</i>	<i>Intercede pro nobis.</i>
<i>Sancte Severine,</i>	<i>Intercede pro nobis.</i>
<i>Sancte Chuniberte,</i>	<i>Intercede pro nobis.</i>
<i>Sancta Columba,</i>	<i>Intercede pro nobis.</i>
<i>Sancta Cecilia,</i>	<i>Intercede pro nobis.</i>
<i>Sancta Anastasia,</i>	<i>Intercede pro nobis.</i>
<i>Sancta Petronilla,</i>	<i>Intercede pro nobis.</i>
<i>Sancta Afra,</i>	<i>Intercede pro nobis.</i>
<i>Sancta Paula,</i>	<i>Intercede pro nobis.</i>
<i>Omnes Sancti,</i>	<i>Intercedite pro nobis.</i>
<i>Exaudi Deus:</i>	<i>Gregorio Papa vita.</i>

LLLL 3

Exaudi

Exaudi Christe: Hludouuico Imperatori vita.
Exaudi Deus: Proli Regali vita.
Exaudi Christe: Exercitui Francorum vita.
Exaudi Deus: Peccata nobis indulge.
Exaudi Christe: Orationem populi tui.
Kyrie eleison.
Christe eleison
Kyrie eleison.

COLLECTA.

FAc nos, *quaesumus Domine, sancta Maria semper Virginis sub-*
sidijs attolli, & gloriosa beatorum Apostolorum, Martyrum,
Confessorum, atque Virginum, omniumque simul Sanctorum prote-
ctione defendi: ut dum eorum pariter cotidie patrocinia implora-
mus, eorum pariter cotidie ab omnibus aduersis protegamur auxi-
lio. Per Dominum nostrum IESVM Christum filium tuum, qui te-
cum vivit & regnat, &c.

Qua nunc fronte audebunt *Hagiomastiges* deinceps Orbi Christia-
 no illudere, & pro Catholicis Litanijs supponere adulteratas alias, & do-
 lo malo interpolatas *Litanias*, sub Arnulpho demum Rege, circa an.
 DCCCXCIII. compositas? Cum haec nostrae *Ludovicum* Pium Caroli
 Magni filium memorent, anno DCCCXL. defunctum: Audebuntne
 posthac solita fraude persuadere populo, ex *commemoratione*, & simplici
nominacione Sanctorum, post Arnulphi imp. aetatem *devotum tandem*
fuisse ad eorum invocationem? & hoc commentum ex *Litania Corbe-*
jensi adstruere? Ecce nos hic *Litanias* dedimus ex authentico, & vetu-
 stissimo Corbejensi exemplari, quod tibi *Nesani*, omnibusque, quibus
 fides fortassis nostra suspecta erit, quodcumque libuerit, inspicien-
 dum exhibebunt Religiosi Corbejenses. Disce igitur, & doce ex hac Li-
 tania veram & antiquam *Sanctorum invocationem* post ejuratum a Saxo-
 nibus *paganismum* frequentatam, & non temere *Divos*.

Ue

Ut fallaciam malè memorum mendacium clarius deprehendat Lector, ecce ubi *Chemnitius*, & cum eo *Meibomius* legit in ficta sua Litaniam: *Sancta Dei Trinitas, exaudi Christe*, *Letznerus* legit: *Sancta Dei Trinitas, Christe ora pro nobis*. Et sic in cæteris.

Quis obsecro ante *Letznerum*, aut *Chemnitium* antiquus vel Orthodoxus scriptor consimili formâ Litaniam contexuit? In his verborum officijs hæretis, & plebis ora suspenditis; rem verò de qua agitur non attingitis, nec quicquam solidè profertis, quemadmodum à te producantur pseudo-Carolini libri: de his verò quibus invocatio Sanctorum SS. PP. & Caroli Magni testimonijs asseritur, altum apud vos silentium. Sed vos, ut à Sanctis Patribus, à Concilijs, & tota Ecclesia, ita & à Carolo Magno in cultu Sanctorum deflexistis ad hæreses veteres. Quanto consultius pro omnibus tuis dictorijs & calumnijs in Sanctos, orares cum S. Augustino lib. Meditationum cap. 40. ubi post orationem ad Deum ita precatur: *Exaudi me Trinitas sancta, & conserva me ab omni malo, & ab omnibus insidijs & infestationibus demonum, per orationes Patriarcharum, per merita Prophetarum, per suffragia Apostolorum, per constantiam Martyrum, per fidem Confessorum, per castitatem Virginum, & per intercessionem omnium Sanctorum, qui tibi placuerunt ab initio mundi*. Deinde ad ipsos Sanctos hanc orationem subjungit: *Sancta & immaculata Virgo, Dei genitrix Maria, Mater Domini nostri Jesu Christi, intervenire pro me digneris apud illum, cujus meruisti effici templum. Sancte Michael, Sancte Gabriel, Sancte Raphael, Sancti Chori Angelorum, Archangelorum, Patriarcharum, atque Prophetarum, Apostolorum, Evangelistarum, Martyrum, Confessorum, Sacerdotum, Levitarum, Monachorum, Virginum, omniumque iustorum, per illum qui vos elegit, & de cujus contemplatione gaudetis, vos rogare præsumo, ut pro me culpabili ipsi Deo supplicare dignemini*. Quid ad hæc Nifani? Te iudice, si hæc legas, quantus non idololatra erit S. Augustinus?

Cætera hæreticorum objectiones à Nifanio allatæ, adversus cultum SS.

Primò obijciunt: Invocatio Sanctorum injuriam facit Christo, nam
1. ad Timoth. 2. *Unus est mediator Dei & hominum, homo Christus Jesus.*

Iesus. Ergo non licet adhibere alios sine injuria *Mediatoris Christi.* Respondetur: hinc etiam sequi, viventes non esse invocandos, ut orent pro nobis, quod tamen Lutherani concedunt, nam eadem ex his injuria proveniet. Igitur aliter *Christus Mediator* est, aliter *Sancti*, & vivi: *Christus* est *Mediator immediatus*, & per substantiam, mediatione personæ redemptionis, & supremæ interpellationis ad Deum pro nobis, in quâ nullo alio mediatore indiget, neque supplicis in modum petit, sed tanquam auctoritatem habens, meritis suis exhibitis postulat; *Sancti* verò suppliciter orando, & intercedendo apud Deum, *mediatores subalterni* sunt per Christum. Ita Moyses Deut. 5. *Ego sequester & medius fui inter Dominum & vos*, 1. ad Gal. c. 3. *Lex per Angelos in manus mediatoris*, id est Moysi, ordinata dicitur. Objectionem hanc novatorum jam dudum clarissimè dissolvit Cyrillus lib. 12. Theauri c. 10: *Mediator Dei & hominum Iesus Christus est, non solum, quia reconciliavit homines Deo; verum etiam quia naturaliter, & substantialiter & Deus, & homo in una hypostasi est: hoc enim modo naturam nostram sibi Deus reconciliavit. Nam aliter, quomodo unum Mediatorem Christum Paulus dixisset? multi enim Sanctorum mediationis ministerio usi sunt, & ipse Paulus clamat: Rogamus pro Christo reconciliationem Dei. Moyses quoque Mediator fuit. Mediator etiam fuit Jeremias, præcipuè quando clamabat ad Deum: Recordare mihi stantis coram te. Quid multa? singuli Prophetarum mediatores fuerunt, Apostolorum quoque singuli.*

Opponit hic Nifanius Augustinum lib. 2. contra Parmen. cap. 8. *Homines, inquit, omnes Christiani invicem se commendant orationibus suis: pro quo autem nullus interpellat, sed pro omnibus, hic unus verusque Mediator est.* Rursum illud ex eodem capite 8. de S. Paulo loquens: *Nec mediatorem se facit Paulus inter populum & Deum, sed rogat, ut pro invicem orent omnia membra.* Respondit jam dudum Bellarminus, neque Christianum ullum, neque Sanctum, neque Apostolum, eo modo posse esse mediatorem, quo *Christus est Mediator*, qui pro omnibus interpellat, & ipse nullo indiget, qui pro se interpellet, aut per quem interpellet, alias & Angeli mediatores essent, qui pro omnibus orant & nemo pro illis; sed ideo non sunt *mediatores* ut *Christus*, quia ipsi egent Christo, per quem impetrent. Nec aliud hic dicit Augustinus. Et quoties hæc vobis Prædicantibus recoquenda sunt? Imò quare tot clara Augustini testimonia.

Timonia, quæ præter allata à me, innumera sunt, hæc transilis, nisi ut te ac tuos fallas?

II. Objicis: Sancti in cælo non cognoscunt preces nostras, ergo frustra invocantur. Sed ex quo loco Scripturæ hoc assumptum probas? Hic cerebrum Prædicantis loco Scripturæ est. At dicis: Deus est scrutator cordium. 3. Reg. 8. *Tu nosti solus cor omnium filiorum hominum.* Quid hinc inferis? Ergo Deus non revelat cordium secreta beatis suis amicis, qui tot arcana cordium revelavit Prophetis, etiam dum in terris & in via essent? 1. Reg. 9. id de Samuele constat, 4. Regum cap. 5. de Elifæ o, 5. Act. de Petro. Quod verò cognoscant Sancti in cælo ea, quæ ad statum suum pertinent, Catholicis extra controversiam est. Ad quod satis est illud: *Sancti rectè invocantur, ergo cognoscunt preces nostras.* Antecedens liquet ex consensu Ecclesiæ, & SS. Patrum testimonijs suprà relatis: tantum de modo quæstio relinqui potest, de quo jam antea quoque dictum est. Et quid hæc scrutamur? cum S. Gregorius lib. 2. Dialog. c. 35. dicat de cælesti vita: *Qui illic communi caritate Deum conspiciunt, quid est quod ibi nesciunt, ubi scientem omnia sciunt?* At pergis, dicisque: *Si Sancti cognoscant preces nostras, oportet omniscios esse.* Quomodo hoc sequitur, Sancti cognoscunt omnia quæ ad statum suum spectant, ergo debent esse omniscij? Quis sanæ mentis homo omniscientiam quæ attributum est Dei, attribuit creaturæ? Imò si omniscij, etiam Deum comprehendent, absurdissimum hoc. Scisne quid Theologi de comprehensione Dei doceant? Imò inquit tuus Joannes Gerhards, Magister tuus, ex quo hæc exscribis: *Sancti etiam debent esse omnipresentes.* Quare id? quia dicitis; Sancti non habent tam longas aures, ut clamantes ad se de terra audiant; nec oculos, ut de cælo in terram visu penetrent. Quomodo ergo S. Stephanus in terris adhuc constitutus vidit in cælo Jesum stantem à dextris Dei? nam ait: *Ecce video celos apertos, & filium hominis stantem à dextris Dei.* Act. 7. Nunquid idem hic spatium utrimque manet? quemadmodum eadem via est, quæ Athenis Thebas, & Thebis Athenas ducit? At mox in aliam fabulæ scenam conversi, dicitis Sanctos in genere orare pro Ecclesia, ideoque in genere tantum cognoscere statum Ecclesiæ. Hic rursus impingitis in Scripturam, qui ad Scripturam provocatis. Nunquid Luc. 15. *Gaudium est in cælo super uno peccatore penitentiam agente?* Ubi gaudium de uno particulari homine est, ibi & co-

M M M M

gnitio

gnitio præcedat necesse est. Ne hîc repetam, quæ suprà dixi, aut quæ Theologi in hanc rem exponunt. Præstaret te cunas tuas versare, quàm in calum ascendere, agitare cæli machinas, & ex concilio Divorum nobis velle referre, docereque quid de Sanctorum scientia, visione, patrocinio, & statu sentiendum sit. Veram priùs in terris Ecclesiam quare, quæ à Spiritu S. regitur, ne possit errare in cultu religionis suæ.

III. Objicis: Concilium Tridentinum non audet ex Scriptura nobis definire cultum, & invocationem Sanctorum. Quid inde? Sufficiebat ex *verbo Tradito*, Concilij, & Patrum consensu id decernere. Quàm multa nobiscum creditis, quæ nullibi in Scriptura expressè reperiuntur. Unde Canon sacrorum librorum, processio Spiritus sancti à Patre & Filio, Virginitas perpetua B. Mariæ, Baptismus infantum? Unde dies Dominica loco Sabbati præscripta? Festus dies Paschæ, Natalis Domini, Ascensionis, Pentecostes, Epiphaniæ, aliique quos cum Catholicis servatis? Mysteria hæc quidem *Scriptura* tradit, sed nihil de festis diebus servandis præscripsit. Unde ergo, nisi ex *verbo Tradito*, & Ecclesiæ ordinatione? Quanquam uti ex Scriptura hæc asserantur, suprà relatum sit.

IV. Obijciunt: Nullum mandatum exstat in Scriptura de invocandis Sanctis, ergo, inquiunt, Sancti invocandi non sunt. Quasi verò nullum opus fieri posset, nisi quod mandatum sit in Scriptura. Imò hoc argumentum si quid probat, concludit etiam, Sanctos in genere etiam non orare pro Ecclesia, quod tamen Apologia Augustanæ confessionis asserit. *Etsi*, ut addit, *nullum extet præceptum in Scriptura, præter illud somnium ex libro Machabeorum posteriori*. Sed quid, inquit Bellarminus, mandatum requirimus? quando ipsa necessitas impellit, eaque tam publica, quàm privata docuit implorare Sanctorum opem? Accessit deinde utilitas, tanto bono tantisque miraculis comperta, cum primis ad sepulchra Martyrum; mandatum præterea, exemplum, & promissionem habemus Iob. ult. *Ite*, inquit Deus, *ad servum meum Iob, & orabit pro vobis; & ego suscipiam faciem ejus*.

Sed hîc obgannit Nifanius: Catholici, inquit, non pauci liberam faciunt invocationem Sanctorum, quàm tamen Concilium Tridentinum mandat, multisque cavillatur Tridentinum. & in Sanctorum cultu & invocatione duo sunt. I. *Veritas rei*, & doctrina, II. *Praxis veritatis*

tis & doctrinæ: potest veritas & bonitas rei definiri, & non præcipi omnibus praxis ejus. Veritas in eo consistit, ut quis credat, *invocare Sanctos esse cultum religionis pium, utilem, Deo gratum*: & hoc est, quod Concilium Tridentinum inter cætera definit Sess. 25. hoc est quod mandat docere Episcopos & Pastores; Secus qui credit, hæreticus est: qualis tu es, qui hanc doctrinam non modò contemnis, sed & oppugnas ac damnas. Hæc veritas consistit, etsi continuò non omnibus *exercitium, ususque* hujus doctrinæ præscribatur. Ita sacrificium & oratio pro defunctis definitur, quod pia & salutaris sit, non proinde coguntur Catholici universali lege pro defunctis orare: libertati, & pietati hominum id relinquit Ecclesia. Status virginitatis & viduitatis, multaque alia Scripturæ testimonio sunt sancta, pia, & utilia ad salutem, non tamen ideo præcipiuntur. Imò verò, quid opus erat definire praxin invocationis Sanctorum, quæ jam ab ævo Apostolorum in usu erat? tantum hæc invocatio Sanctorum à vestra hæresi liberanda erat. Igitur ut receptum erat in Ecclesia, ita lege Ecclesiæ tenentur Christiani certos dies festos Sanctorum ab antiqua Ecclesia, vel ab Episcopis præscriptos servare, Sacerdotes Sacrificium Missæ offerre, horarum diurnarum preces de Sanctis recitare, & quod inde consequitur, Sanctos colere & invocare. Et quia hunc antiquum cultum Sanctorum, (quem à Carolo Magno etiam præscriptum ostendi) vestra primùm hæresis damnavit in Germania, hinc Concilium Tridentinum veritatem ejus definivit. Nullum libri tui caput, nullum propè folium, in quo Concilium Tridentinum non carpas, corrigas, calumnieris, & damnes: quasi Episcopi omnes, doctissimi que ex orbe viri (qui Tridentum convenere) textores & opifices fuissent, à Bilsfeldiensi tandem pseudo-Episcopo docendi & in ordinem redigendi.

V. Objicit Nifanius ex Apostolo ad Rom. x. *Quomodo invocabunt, in quem non crediderunt?* At in Sanctos, quos Catholici colunt, credi non potest: tum quia multi inter eos sunt incerti, de quibus ne constet quidem an fuerint in rerum natura, quales sunt tres Reges, S. Georgius, S. Catharina, S. Ursula: Tum quia fundamentum hujus fidei collocatur à Catholicis in *Apotheosi*, sive canonizatione, à Romano Pontifice facta: quâ in re etiam quidam Catholici doceant Pontificem errare posse; tum quia constat à Pontifice multos esse relatos in numerum Sanctorum, quos constat fuisse vel latrones, vel sicarios, vel perniciosissi-

M M M M 2

ciosissi-

ciolissimos hæreticos. (Qualis tu nebulo es, qui omnia scurrilium scriptorum vestrorum scommata & mendacia colligis, scriptisque tuis vulgas, ut Catholicam majorum tuorum religionem populo invisam & infamem facias.) Ad quæ paucis (ne mihi cum impudenti homine inutilis, & supervacaneus sermo sit) respondeo: *Canonizationem* esse publicum Ecclesiæ testimonium de verâ sanctitate, & gloria alicujus defuncti hominis, simulque esse judicium, quo decernuntur Sanctorum honores. Hæc autem *canonizatio Sancti* vel particularis est, ab Episcopo alicujus Diocesis facta; & in hac error intervenire potest, quod particulari Ecclesiæ, non ea, quæ universali Ecclesiæ Catholicæ infallibilitas promissa sit: vel est universalis Ecclesiæ Catholicæ, non tam lege, quàm consuetudine introducta: vel est à Pontifice ut capite Ecclesiæ facta, & in neutra error intervenire potest, ut pro Sancto colatur, qui Sanctus non sit: cùm suavis Dei providentiæ sit non pati, ut tota Ecclesia in cultu religionis erraret: ac tametsi *canonizatio* res facti appareat, in quo Pontifex errare possit, res tamen est, quæ ad mores Ecclesiæ spectat, in qua, ut in rebus fidei, Pontifex errare non potest: aliàs tota Ecclesia in cultu religionis erraret, colendo Sanctum, qui Sanctus non est; essetque non modò contra providentiam Dei, sed & promissiones Christi, quæ Ecclesiæ factæ sunt, uti hæc ex generalibus principiis de infallibilitate Ecclesiæ deducuntur. Cæterum de S. Georgio, Catharina, cæterisque Sanctis, de quibus ab hæreticis dubitatio mota est, lege Serrarium, qui peculiari libro hæc discussit.

Quòd verò scribas, aliquos in numerum SS. à Pontifice relatos esse, qui vel latrones, vel sicarii, vel pestilentes hæretici fuerint, impudentissima hæreticorum vestrorum calumnia est. Hæc tu cum illis dicis, & non probas, sed promittis te probaturum; id quoad non feceris, *mendax* habebis: nisi fortè hoc de Luthero tuo hæresiarcha intelligas, aut de Lutherana tuæ ecclesiæ sanctis dici velis: Nam passim in libro tuo reperio *Beatum Lutherum*, *Beatum Kemnitium*, *B. Joannem Gerhardi*. Hos tuomet judicio *Beatos* facis, & in numerum tuorum sanctorum refers, tantùmque desideratur, ut aliquis etiam *Beatum Nisanum* ob insignem calumniandi & mentiendi libidinem divorum fastis adscribat, aut Hecubam tuam ex raptu Proserpinæ inter *deas* attollat. Cætera quæ hic ingeris, ex plebeis dictariis in cultum B. Virginis, ac Divos etiam

etiam Paderbornensis Ecclesiæ, ad forum tuum scrutarium spectant, nec digna reputo, quæ calamo attingam. Quod enim de priscis hæreticis, & hæreseôn scriptoribus *Augustinus lib. 8. de civit. Dei c. 4.* id de te tuique similibus rabulis censeo: *Nam qui, inquit, vel non possunt intelligere quod dicitur; vel tam diu sunt adversitate mentis, ut etiamsi intellexerint, non obediunt: respondent ut scriptum est, loquuntur iniquitatem, & infatigabiliter vani sunt.* Quare omnia tua somnia velle refutare, nihil erit aliud, quàm tecum velle delirare. Et quid obsecro te tuosque hîc fatigas? Estne *de necessitate salutis*, invocatio Sanctorum? Catechismus Canisij id te docere poterat, in quo quæstio, *Licetne Sanctos colere, & invocare?* satis hoc exponit. Quare & hæc Bellarmini propositio est: *Sancti pie & utiliter invocantur.* Id qui negat, & pertinaciter oppugnat, hæreticus est. Caterùm invocatio SS. libera pietas est, quæ consultitur, non præcipitur; suadet exemplis, praxi, consensuque Ecclesiæ, non imperatur, ut suprà dixi. Tantùm abest, ut hîc vobis causa esse possit recedendi ab Ecclesia Catholica. Hæc planius cognosces, si legas, quæ in Concilio Tridentino Sess. XXV. hac super re decernuntur. Et quid hîc aliud agitis? nisi ut ex cultu imaginum & Sanctorum *vulgus in odium nominis nostri cogatis, & nos odisse incipiat, antequam nosse.* Cyprian, de Vanit, idolorum.

C A P V T X I.

De cultu Reliquiarum.

Hoc postremum caput attexit hîc Prædicans & *lipsanolatriam* inscribit, quo Catholicos ex cultu *Reliquiarum* idololatriæ perstringere conatur. Verùm nihil pro more, & hæresis suæ furore, præter sarcasmos, scommata, & calumnias hîc legas. Contrà nos pro instituto rem ipsam, ut cætera, primùm asseramus: si duo prius ad monuerimus,

M M M M 3

Primùm